

EK-C

**Tüm Sosyal Medya
Platformlarının Ayrıntılı
Değerlendirilmesi, ör. Haberler,
Twitter, Facebook, Instagram,
YouTube**

TABLE OF CONTENTS

1. SOSYAL MEDYA/BASIN AÇIKLAMALARI	1
1.1 Giriş.....	1
1.2 Medya / Basın Açıklamaları	2
1.3 Twitter.....	7
1.4 Facebook.....	11
1.5 Instagram.....	15
1.6 YouTube	18
1.7 Sonuç	20

Şekiller Listesi

Şekil 1-1 Yıllara göre Haberlerin Dağılımı (%)	3
Şekil 1-2 Haberlerin Yerel Gazeteler ve Ulusal Gazetelerde Dağılımı	4
Şekil 1-3 Haberlerde yer alan Projelerin isimleri	6
Şekil 1-4 Twitter Kullanıcılarının JES Konusundaki Yaklaşımlarının Dağılımı	9

Tablolar Listesi

Tablo 1-1 Araştırma Kapsamında Değerlendirilen Kaynaklar	2
Tablo 1-2 Gazetenin adına göre haberlerin dağılımı	4
Tablo 1-3 Değerlendirilen Twitter Hesapları	8
Tablo 1-4 Efeler JES Konusunda Değerlendirilen Tweet Konularının Türü	9
Tablo 1-5 Bölgesel Projeler Konusunda Değerlendirilen Tweet Konularının Türü	10
Tablo 1-6 Sarı Zeybek JES Konusunda Değerlendirilen Tweet Konularının Türü	10
Tablo 1-7 Değerlendirilen Facebook Hesabı Türü	12
Tablo 1-8 Proje ile Bağlantılı Bölgesel Facebook Sosyal Grupları	12
Tablo 1-9 Efeler JES Konusunda Değerlendirilen Facebook Mesaj Konuları Türü	13
Tablo 1-10 Galip Hoca JES Konusunda Değerlendirilen Facebook Mesaj Konuları Türü	13
Tablo 1-11 Sarı Zeybek JES Konusunda Değerlendirilen Facebook Mesaj Konuları Türü	14
Tablo 1-12 Instagramda aranan Anahtar Kelimeler	15
Tablo 1-13 Efeler JES ile İlgili Instagram Mesajları	16
Tablo 1-14 YouTube'dan Veri Sonuçları	19

1. SOSYAL MEDYA/BASIN AÇIKLAMALARI

1.1 Giriş

Bu bölümde Aydın ilinde özellikle de Germencik ve Efeler ilçelerinde bulunan jeotermal elektrik santrali projeleri konusunda kamuoyu ve medya algısının analizi yer almaktadır. Kamuoyu algısı ve medya tarafından izlenme, Ege Bölgesinde jeotermal enerji gelişiminin pürüzsüz bir şekilde sürdürülmesi açısından değerlendirilmesi gereken önemli unsurlardır. Gelecekteki jeotermal elektrik santrali projelerini ve mevcut elektrik santrallerinin geleceğini etkileyebilecek muhtemel koşulların ve kısıtlamaların anlaşılması açısından yerel halk arasında kabullenme durumunun değerlendirilmesi önemlidir.

Bu araştırmanın amacı şöyledir:

- Yerel halkın genel olarak JES'ler hakkında neler düşündüğünün anlaşılması,
- JES ile ilgili konuların tartışılması için hangi sosyal medya uygulamasının kullanıldığının değerlendirilmesi,
- Elde edilen veriler içinde tartışılan en önemli etkinin değerlendirilmesi.

Bunun yapılması için belirli anahtar kelimeler veya sosyal medya etiketleri ile ana haber medya kanalları ve sosyal medya uygulamaları değerlendirilmiştir. Aşağıdaki Tablo 1-1'de sırası ile sosyal uzmanlar tarafından değerlendirilen veri sayısı ile her arama kaynağının adı ve türü gösterilmektedir.

Tablo 1-1 Araştırma Kapsamında Değerlendirilen Kaynaklar

Kaynak	Değerlendirilen verilerin sayısı
Yerel ve Ulusal Haber Sitesi	80
Twitter	54
Facebook	17
Instagram	25
YouTube	30
Toplam	206

İlerlemeden önce medya analizi için sosyal medya etiketinin (*hashtag*) öneminin açıklanması önem taşımaktadır. Sosyal medyada iletişimin yeni biçimleri ortaya çıkmıştır ve en yenilikçi araçlardan biri de etikettir. Etiketler, Twitter sayesinde yaygınlaşmıştır ve şu anda diğer sosyal medya platformlarına da yayılmaktadır. Etiketler konuları ifade eder ve sosyal medya iletişimde önemli bir yeniliği temsil etmektedir.

Değerlendirme sırasında mümkün olduğu ölçüde elde edilen sonuçlara dayanılarak bir sonuca varılması için her kaynak ve farklı yapısı konusunda kategorik bilgi toplayabilecek bir veri tabanının tasarlanmasına önem verilmiştir. Bu nedenle her kaynak için araştırma yapılırken veri toplanması amacıyla aşağıdaki unsurlar kullanılmıştır:

- Yayınlanma / konma tarihi,
- Projenin adı
- Yaklaşım,
- Kategori.

Aşağıda ele alınacak diğer unsurlar, mümkün olan en fazla bilginin elde edilmesi amacıyla her kaynak için tasarlanmıştır.

1.2 Medya / Basın Açıklamaları

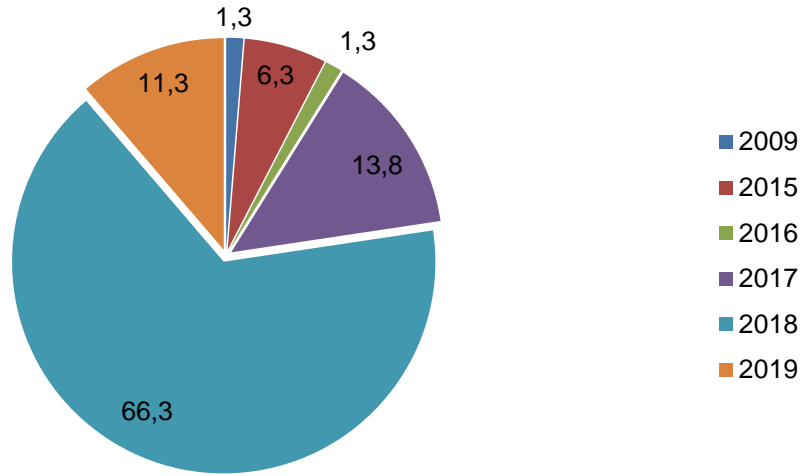
Bu bölümde jeotermal elektrik santrali projeleri, özellikle de Germencik ve Efeler ilçelerindeki projelere ilişkin yerel ve ulusal haberleri anlamak için medya incelemesine yer verilmektedir. Bunun yapılması için Google'da aşağıdaki anahtar sözcükler aranmıştır:

- Gürış Jeotermal Enerji,
- Gürmat Jeotermal Enerji

- Germencik Jeotermal,
- Efeler Jeotermal.

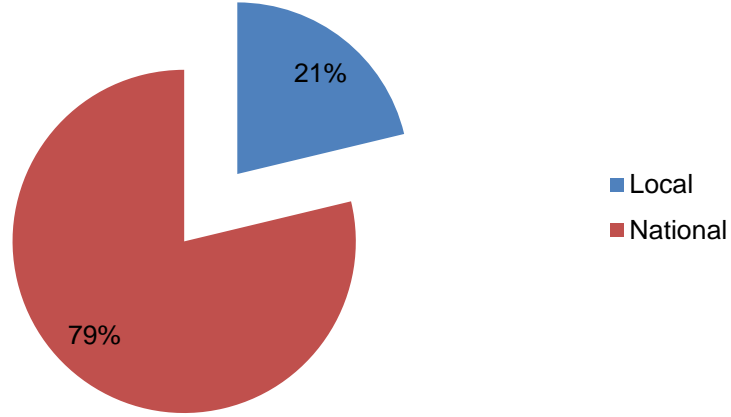
Araştırma, 2009 ve 2019 yılları arasındaki 80 haberden derlenmiştir. Sosyal ekip, önyargılı bir bakış açısının önüne geçilebilmesi için farklı medya kanallarından elde edilen kaynakları elde etmeye önem vermiştir. Araştırma sırasında elde edilen bütün kaynaklar, içerik, yıl ve haberin içeriği açısından değerlendirilmiştir.

Aşağıdaki şema, sırası ile yıllara göre değerlendirilen haberlerin sayısını göstermektedir.

Şekil 1-1 Yıllara göre Haberlerin Dağılımı (%)

Değerlendirilen 80 haber sitesi içinde % 21.3'ü yerel medyadan, %78.7'si ise ulusal medyadan alınmıştır.

Şekil 1-2 Haberlerin Yerel Gazeteler ve Ulusal Gazetelerde Dağılımı

Google aramasında ulusal bir haber sitesi olan 'Evrensel' haber sitesi, %18,8 ile seçilen anahtar kelimeleri içeren haberleri içeren en çok bulunan haber kaynağıdır. Yerel medya alanında 'Aydın Denge' sitesinin %13,8 ile en fazla haberi içerdiği belirlenmiştir. Tablo 1-2'de gazetelere göre haberlerin sayısı yer almaktadır.

Tablo 1-2 Gazetenin adına göre haberlerin dağılımı

Gazetenin adı ¹	Haberlerin Sayısı	Bütün haberlerdeki yüzdesi
Aydın Denge	11	13.8
Aydın Haber	1	1.3
Aydın Kulis	4	5.0
Bianet	1	1.3
Birgün	3	3.8
Bölge G	1	1.3
CNN Türk	2	2.5
Cumhuriyet	1	1.3
Diken	1	1.3
Dünya	3	3.8
Enerji Gündemi	3	3.8
Evrensel	15	18.8

¹ Web sitelerinin isimleri, verinin doğrudan kaynağının belirtilmesi için tercüme edilmemiştir.

Gazetenin adı ¹	Haberlerin Sayısı	Bütün haberlerdeki yüzdesi
Gazete Karınca	5	6.3
Haber Sol	1	1.3
Habercin	1	1.3
Haberler	4	5.0
Habertürk	5	6.3
Hürriyet	5	6.3
Jeotermal	2	2.5
Milliyet	3	3.8
Ses Gazetesi	5	6.3
T24	2	2.5
Yeni Akit	1	1.3
Toplam	80	100.0

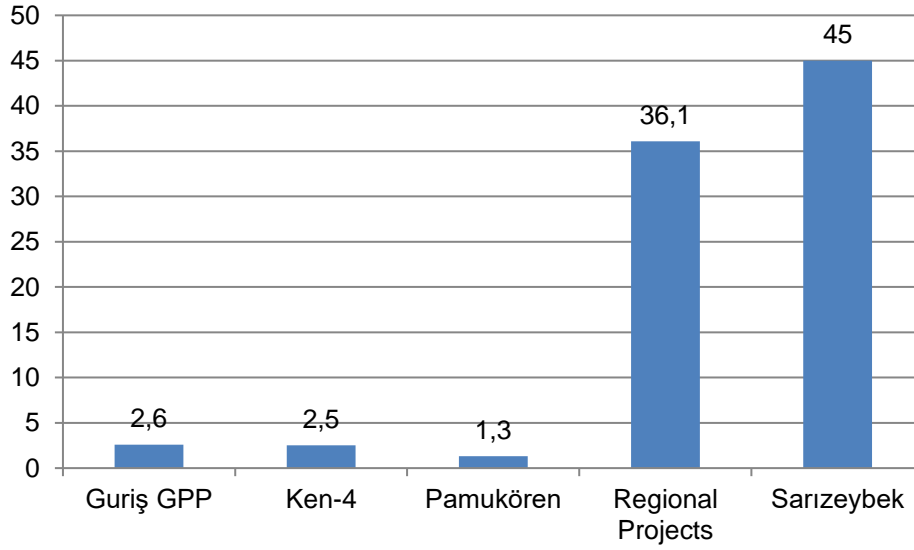
Evrensel, Hürriyet, Cumhuriyet, Birgün, Milliyet, Habertürk ve CNN Türk haber kaynakları hem ulusal hem de yerel düzeyde oldukça popüler olan internet siteleridir ve bu haber sitelerinin okuyucularının çoğu haberleri sosyal medya hesaplarında yeniden paylaşma eğilimindedir. Yerel düzeyde, Aydın Denge, Aydın Kulis ve Aydın Haber, Aydın ili ile doğrudan ilgili konulardaki yerlilere ulaşmak için oldukça etkilidir. Ayrıca, bölgedeki jeotermal projelerle ilgili güncellemeler açısından, söz konusu yerel haber siteleri daha detaylı bilgi vermektedir.

Değerlendirilen haber kaynaklarının %45'i, özel olarak bu Proje kapsamında olmayan Sarı Zeybek JES ile ilgiliydi. Haber kaynaklarının %13,5'u, doğrudan Efeler JES ile ilgiliydi ve haberlerin %32,5'u Ege Bölgesinde bulunan JES'ler hakkındaki genel bilgileri içeriyordu.

Efeler JES'i kapsayan haberlerin %20'si yerel kanallardan, geri kalan haberler de ulusal kanallardan elde edilmiştir. Masaüstü değerlendirmesinde, Proje Şirketi'nin şu ana kadar yerel medya kanallarından daha fazla ulusal medya kanalını hedef aldığı söylenebilir.

Doğrudan Efeler JES ile ilgili olan haberlerin %80'i, Projenin olumlu etkileri ve özellikle Projenin ulusal enerji talebini nasıl karşılayacağı ve önerilen Projenin mevcut aşamasına ilişkin idi. Diğer yandan haberlerin geri kalan %20'si, Efeler JES'in neden bölgedeki tarım üzerinde başka olumsuz etkilere neden olabileceği hakkındaydı ve esas olarak Projeyi aynı bölgedeki mevcut projelerle karşılaştırıyordu.

Efeler JES'e ilişkin haberlerin yarısından fazlası Ekim-Kasım 2018 döneminde yayınlanmıştır ve esas olarak bu Projenin ulusal ekonomiyi ve enerji talebini nasıl etkileyeceği üzerinde duruyordu. Efeler JES'e ilişkin en eski haber, Mayıs 2015'de bir ulusal medya kanalından alınmıştır ve haberin Projeye bakışı olumludur. Efeler JES'e ilişkin olarak yayınlanan en son haber, yerel medyada Kasım 2018'da yayınlanmıştır ve Projenin kapasitesi ve faydaları hakkında bilgi vermektedir.

Şekil 1-3 Haberlerde yer alan Projelerin isimleri

Genel olarak haberlerin içeriği değerlendirildiğinde içeriğin önemli bölümü (%23,8) Sarı Zeybek JES'e karşı kamuoyu tepkisine ilişkindir. Haberlerin %20'si Türkiye'de enerji gelişimine ilişkin bilgilere dayanıyordu.

Haberlerde belirtilen JES'in etkileri açısından %15'i, çevre üzerindeki olumsuz etkiler hakkındaydı; %12,5'u yerel tarım üzerindeki olumsuz etkilerden söz ediyordu ve %10'u da Jandarmanın Sarı Zeybek JES'in yapımı nedeniyle yerel halka karşı uyguladığı şiddetle ilgilidir.

Arama yapılan haberlerin % 66,3'ü Sarı Zeybek ile ilgili olarak proje yetkilileri ve yerel halk arasındaki anlaşmazlıktan sonra yayınlanmıştır (2018). Yerel ve ulusal basın, yerel halk ve proje yetkilileri arasında artan gerilime paralel olarak Eylül 2018'de Sarı Zeybek JES'in olumsuz etkileri konusundaki haberlerini artırmaya başladı. Sonuç olarak Sarı Zeybek JES konusundaki en fazla sayıda haber, Aralık 2018 tarihli arşivlerden alınmıştır.

Bu dönemde Aydın ve civar illerde yerel halk, yerel politikacılar ve STK'lar tarafından birçok protesto düzenlenmiştir.

Yerel paydaşlar tarafından Efeler JES Genel Merkezi'ne doğrudan protesto yapılmadığı vurgulanmalıdır.

1.3 Twitter

Bu bölümde Germencik ve Efeler ilçelerindeki Efeler JES ve diğer JES'ler konusunda Twitter'da yer alan mesajlara değinilmektedir. Bunun yapılması için Twitter'de aşağıdaki anahtar kelimeler ve etiketler aranmıştır:

- Gürüş Jeotermal Enerji,
- Gürmat Jeotermal Enerji
- Germencik Jeotermal,
- Efeler Jeotermal.

Araştırma, 2014 ve 2019 yılları arasındaki 54 mesajdan (tweet'ten)² derlenmiştir. Yukarıdaki anahtar kelimeler içinden kullanıcıların başlıca üç konuyu tartıştıkları gözlemlenmiştir. Bu nedenle mesajlar Efeler JES, Sarı Zeybek JES ve Bölgesel Projeler olarak üç konu halinde sınıflandırılmıştır.

Twitter hesaplarının kullanıcı adları, gizli tutulmakta ve Ticari, Haber, Kuruluş, Ulusal Kurum ve Kişisel olarak sınıflandırılmaktadır.

Ticari hesaplar: Özel şirketlerin / işletmelerin hesaplarını ifade eder,

Haber: Yerel, ulusal ve internet tabanlı haber hesaplarını ifade eder,

Ulusal Kurum: Yerel ve ulusal yönetim organları tarafından yönetilen hesapları ifade eder,

Kuruluş: STK'lar tarafından yönetilen hesapları, topluluk tabanlı hesapları, internet gruplarını ve dernekleri ifade eder,

Kişisel: Kişisel hesapları ifade eder.

² "Tweet", Twitter'daki bir mesajı ifade eder. Bir "tweet" yazılması, "tweeting" veya "twittering" olarak adlandırılmaktadır.

Sosyal ekip, Twitter kullanıcıları hakkında genel bir fikir sağlaması için farklı türdeki hesaplardan kaynakları derlemeye önem vermiştir.

Aşağıdaki Tablo 1-3'te araştırma kapsamında değerlendirilen hesap türleri ayrı ayrı gösterilmektedir.

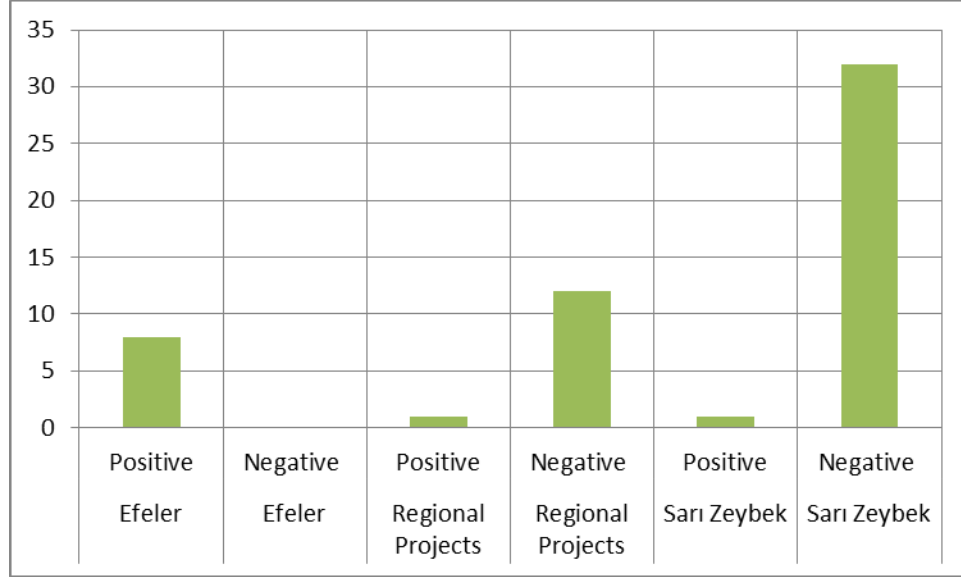
Tablo 1-3 Değerlendirilen Twitter Hesapları

Hesap Türü	Değerlendirilen verilerin sayısı
Ticari	3
Ulusal Kurum	2
Haber	20
Kuruluş	11
Kişisel	18
Toplam	54

Değerlendirilen mesajlardan %46,6'sı 2018'de yayınlanmıştır (özellikle Ekim ve Aralık aylarında) ve Sarı Zeybek JES'e karşı faaliyetler hakkındadır. Mesajlar, 2017'de artmaya başlamış ve 2018'de en yüksek düzeyine ulaşmıştır. 2019'un ilk çeyreğinde ise anahtar kelimeler sosyal medyada daha az bahsedilerek toplam değerlendirilen mesajların %7,4'ünde yer aldı. Seçilen anahtar kelimelerin yer aldığı mesajlar toplam değerlendirilen mesajların %1,9'u ile 2014'te en düşük düzeydedir.

Twitter kullanıcıları arasındaki etkileşim açısından Sarı Zeybek JES'in beğenme ve re-tweet sayıları açısından en yüksek etkileşime konu olduğu gözlemlenmiştir. Twitter kullanıcıları arasında en az etkileşim ise Efeler JES hakkındadır.

Tablo 1-4'de değerlendirilen mesajlara göre JES'ler hakkındaki genel yaklaşım sunulmaktadır.

Şekil 1-4 Twitter Kullanıcılarının JES Konusundaki Yaklaşımlarının Dağılımı

Efeler JES

Değerlendirilen verilerin %14,8'inde Efeler JES hakkında doğrudan olumlu bir şekilde söz edilmektedir. Bunlar genellikle Twitter yerel haber hesapları tarafından konulmuştur. Değerlendirilen ticari Twitter hesapları mesajlarının tamamı, 2018 yılında konulmuştur ve Proje hakkındaki teknik bilgiler çerçevesinde Efeler JES'inden ve Proje'nin ulusal enerji gelişimine nasıl katkı sağlayacağından söz edilmektedir. Aşağıdaki tabloda doğrudan Efeler JES ile ilgili olarak tweet edilen konular daha ayrıntılı olarak gösterilmektedir.

Tablo 1-4 Efeler JES Konusunda Değerlendirilen Tweet Konularının Türü

Mesaj Konuları	Söz edilme %'si	Tekrar Gönderme (Retweet) Sayısı	Beğenme Sayısı
Ulusal Enerjinin Geliştirmesi	%25	4	30
Sosyal Sorumluluk	%12.5	1	4
Teknik Bilgi	% 62.5	7	17
Toplam	100%	12	41

Bölgesel Projeler

Değerlendirilen mesajların % 24,1'i Aydın'daki bölgesel JES'lerle ilgilidir. Ayrıca bu mesajların %92,3'ü olumsuz bir yaklaşıma sahiptir ve esas olarak çevresel etkilere

odaklanmaktadır. Bölgesel projelere ilişkin ilk mesaj, Aydın'daki JES'lere ilişkin olumsuz etkilerden söz eden kişisel bir hesaptan 2014'de gönderilmiştir. Diğer yandan bölgesel projeler hakkında gönderilen mesajların %61,2'si 2018 yılında gönderilmiştir.

Aşağıdaki tabloda doğrudan bölgesel JES'lerle ilgili olarak mesaj gönderilen konular daha ayrıntılı olarak gösterilmektedir.

Tablo 1-5 Bölgesel Projeler Konusunda Değerlendirilen Tweet Konularının Türü

Mesaj Konuları	Söz edilme %'si	Tekrar Gönderme (Retweet) Sayısı	Beğenme Sayısı
Çevresel Etkileri	92.3%	135	247
Teknik Bilgi	% 7.7	4	20
Toplam	100%	139	267

Sarı Zeybek JES

Sarı Zeybek JES'in değerlendirilen toplam mesajlardaki payı, %61,1 idi. Mesajların %96,7'si Sarı Zeybek JES'i konusunda olumsuz bir yaklaşıma sahiptir ve olumsuz mesajların % 33'ü Sarı Zeybek JES'ine yönelik kamuoyu tepkisi ile ilgilidir. Sarı Zeybek hakkındaki mesajların %81,8'i, 2018'de gönderilmişti (özellikle Kasım ve Aralık'ta) ve mesajların çoğunluğu, haber hesaplarından ve kişisel hesaplardan gönderilmişti.

Tabloda doğrudan Sarı Zeybek JES ile ilgili olarak tweet edilen konular daha ayrıntılı olarak gösterilmektedir.

Tablo 1-6 Sarı Zeybek JES Konusunda Değerlendirilen Tweet Konularının Türü

Mesaj Konuları	Söz edilme %'si	Tekrar Gönderme (Retweet) Sayısı	Beğenme Sayısı
ÇED Protestosu	%21.2	54	104
Tarım Üzerindeki Etkisi	%12.1	21	26
Çevresel Etkileri	%9.2	25	9
Sağlık Üzerindeki Etkisi	%3	54	100
Ulusal Enerjinin Geliştirilmesi	%3	4	16
Sarı Zeybek JES'e Yönelik Kamuoyu Tepkisi	% 33.3	507	1.115
Jandarma Şiddeti	%18.2	40	53
Toplam	100%	705	1.423

Sarı Zeybek JES hakkındaki tweetler, yerel halkın düzenlediği protesto gösterileri ile jandarmanın uyguladığı şiddetin fotoğraflarını içermektedir ve bunlar en fazla beğenilen ve tekrar gönderilen mesajlardır. Fotoğraflar, yerel halktan alınmıştır ve protestoya katılan veya jandarmaya karşı koyan kadınları göstermektedir. Tekrar gönderilen mesajların çoğunluğu konuyla ilgili görüntüleri yaymıştır.

1.4 Facebook

Bu bölümde Germencik ve Efeler İlçelerindeki Efeler JES ve diğer JES'ler hakkında Facebook'a konulan mesajlara ve güncellemelere yer verilmektedir. Bunun yapılması için Twitter'de aşağıdaki anahtar kelimeler aranmıştır:

- Gürüş Jeotermal Enerji,
- Gürmat Jeotermal Enerji
- Germencik Jeotermal,
- Efeler Jeotermal.

Araştırma, 2014-2019 arasında kamuya açık olarak paylaşılan 17 mesaj ve güncellemeden derlenmiştir. Yukarıdaki anahtar kelimelere göre konuların Efeler JES, Sarı Zeybek JES ve Galip Hoca JES ve Bölgesel Projeler şeklinde dört gruba ayrılması kararlaştırılmıştır.

Her veriye ilişkin Facebook hesap bilgileri gizli tutulmuştur. Haber, Sosyal Gruplar, Ticari ve Kişisel hesaplar olarak sınıflandırılmıştır. Sosyal ekip, Facebook kullanıcıları hakkında genel bir fikir sağlaması için farklı türdeki hesaplardan kaynakları derlemeye önem vermiştir.

Aşağıdaki Tablo 1-7'de araştırma kapsamında değerlendirilen hesap türleri ayrı ayrı gösterilmektedir.

Tablo 1-7 Değerlendirilen Facebook Hesabı Türü

Hesap Türü	Değerlendirilen verilerin sayısı
Ticari	3
Haber	1
Sosyal Gruplar	3
Kişisel	10
Toplam	17

Değerlendirilen mesajlardan %11,8'i 2019'da, %35,3'ü 2018'de, %29,4'ü de 2017'de konulmuş ve geri kalan mesajlar, 2015 ve 2016 arasında eşit olarak dağılmıştır.

Facebook kullanıcıları arasındaki etkileşim açısından Sarı Zeybek JES hakkındaki yorum ve paylaşımların sayıları en yüksek etkileşime konu olduğu gözlemlenmiştir. Diğer yandan Galip Hoca JES'i, Facebook kullanıcıları arasında en az sayıda etkileşime sahiptir.

Ayrıca bölgesel jeotermik projelere veya çevresel konulara odaklanan birkaç Facebook Sosyal Grubu vardır ve gruplara ilişkin ayrıntılı bilgiler, aşağıdaki Tabloda sunulmuştur.

Tablo 1-8 Proje ile Bağlantılı Bölgesel Facebook Sosyal Grupları

Grubun Adı	Üyelerin Sayısı
Germencik Çevre ve Doğa Derneği	2.764
Aydın Çevre ve Kültür Platformu	1.990
Aydın Çevre Mücadelesi	10.510
Toplam	15.264

Facebook'un gizlilik politikaları ve kullanıcıların tercihleri nedeniyle genel araştırma için değerlendirilen sınırlı sayıda halka açık mesaj bulunduğu burada ifade edilmelidir.

Efeler JES

Değerlendirilen mesajların % 58,8'i, doğrudan Efeler JES ile ilgili iken hesapların %70'i Kişisel hesaplardan derlenmiştir. Hesapların geri kalan %30'u, Ticari hesaplardır ve mesajlar Proje gelişmeleri ile ilgili olarak 2015'de konulmuştur. En eski mesaj, bir Kişisel hesaptan Aralık 2014'de gönderilmiştir ve Proje'nin ulusal enerji gelişimine nasıl katkıda bulunacağını açıklamaktadır.

Mesajların %40'ı, teknik bir yaklaşıma sahiptir ve Projeye ilişkin gelişmeler hakkındadır. Buna karşın mesajların %30'u, büyük ölçüde Kişisel hesaplardan gelmiştir ve Projenin olumlu etkilerine değinilmektedir.

Mesajların geri kalan %30'u, Projenin olumsuz etkileri, özellikle de çevre üzerindeki etkilerine ilişkindir. Olumsuz etkilere ilişkin mesajlar, genellikle 2017 başında Kişisel hesaplardan gönderilmiştir. Aşağıdaki tabloda doğrudan Efeler JES ile ilgili olarak facebook mesajı yapılan konular daha ayrıntılı olarak gösterilmektedir.

Tablo 1-9 Efeler JES Konusunda Değerlendirilen Facebook Mesaj Konuları Türü

Konular	Söz edilme %'si	Yorumların Sayısı	Paylaşımların Sayısı
Ulusal Enerjinin Geliştirilmesi	%30	13	64
Proje Hakkındaki Gelişmeler	%40	19	0
Tarım Üzerindeki Etkisi	%10	0	0
Çevre Üzerindeki Etki	%20	3	16
Toplam	100%	35	80

Galip Hoca JES

Halka açık mesajların yaklaşık %12'si Galip Hoca JES ile ilgilidir. Bu mesajlar, Sosyal Gruplar ve Ticari Hesaplardan 2014 ve 2017'de yüklenmiştir. Aşağıdaki tabloda doğrudan Galip Hoca JES ile ilgili olarak mesaj konulan konular daha ayrıntılı olarak gösterilmektedir.

Tablo 1-10 Galip Hoca JES Konusunda Değerlendirilen Facebook Mesaj Konuları Türü

Konular	Söz edilme %'si	Yorumların Sayısı	Paylaşımların Sayısı
Çevre Üzerindeki Etki	%50	2	9
Proje Hakkındaki Gelişmeler	%50	19	0
Toplam	100%	21	9

Galip Hoca JES konusunun, bu araştırmada bulunan en az sayıdaki etkileşime sahip konu olduğunun belirtilmesi önem taşımaktadır.

Sarı Zeybek JES

Derlenen Facebook mesajlarının %23,6'sı Sarı Zeybek JES'in olumsuz etkilerine ilişkindir ve çoğunluğu Kişisel hesaplardan gönderilmiştir. Mesajların sayısı, Mayıs 2018-Aralık 2018 arasında artış göstermiştir. Bir yerel Sosyal Grubun Aralık 2018'deki bir mesajı en yüksek sayıda kullanıcı etkileşimine neden olmuştur. Sarı Zeybek JES ile ilgili bütün mesajlar olumsuzdur ve çevresel etkiler ve yerel halkın proje makamlarına karşı mücadelesine ilişkindir.

Aşağıdaki tabloda doğrudan Sarı Zeybek JES ile ilgili olarak mesaj konulan konular daha ayrıntılı olarak gösterilmektedir.

Tablo 1-11 Sarı Zeybek JES Konusunda Değerlendirilen Facebook Mesaj Konuları Türü

Konular	Söz edilme %'si	Yorumların Sayısı	Paylaşımların Sayısı
Çevre Üzerindeki Etki	%50	21	242
ÇED Protestosu	%25	1	2
Sarı Zeybek JES'e Yönelik Kamuoyu Tepkisi	%25	1	2
Toplam	100%	23	248

Facebook Sosyal Grupları

Masa başı çalışma sırasında, Facebook'ta JES'ler konusundaki bilgiler paylaşmak, Aydın'daki yerel halk veya ilgili tarafları protesto için etkinlikler oluşturulması amacıyla bir araya getiren birkaç Sosyal Grubun bulunduğu gözlemlenmiştir. Her gruba ilişkin bilgiler, sırası ile aşağıda verilecektir.

Aydın Çevre Mücadelesi: Sayfa, 2016'da oluşturulmuştur ve 10.510 üyesi vardır. Etkinlikler bölümünden bölgedeki JES'lere karşı protestolar düzenlenmesi için Sayfada 2018'de ilan edilen üç etkinlik olduğu gözlemlenmiştir. En son etkinlik, 15 Kasım 2018'de Aydın'ın JES'ler nedeniyle olumsuz etkilenmesi konusunda yerel halkın bilgilendirilmesi amacıyla düzenlenmiştir.

Sayfada Sarı Zeybek JES'i ile ilgili çevresel etkileri, halkın mücadelesini ve jandarmanın uyguladığı şiddeti gösteren yaklaşık 1.000 fotoğraf paylaşılmıştır. Sayfada ayrıca bölgedeki halkın gönderdiği fotoğraflar ve yerel ve ulusal medya haberleri yer almaktadır. Gözlemlenen mesajların hemen tamamında, Sayfa üyeleri arasında

etkileşim söz konusudur ve mesajlar, Sayfa Yönetimi tarafından hemen her gün güncellenmiştir.

Sayfada doğrudan Efeler JES ile ilgili olan iki mesaj bulunmaktadır. Bunların ilki, Efeler-7 ile ilgili gelişmeler konusunda 18 Ekim 2018'de konulmuştur. Mesaj hakkında üyeler tarafından 8 yorum yapılmış, 9 kez paylaşılmış ve 27 tepki alınmıştır. İkinci mesaj, 26 Kasım 2018'de Efeler Projesi planları hakkındadır. Mesaj hakkında üyeler tarafından 14 yorum yapılmış, 89 kez paylaşılmış ve 131 tepki gösterilmiştir.

Aydın Çevre ve Kültür Platformu: Sayfa, 2015'da oluşturulmuştur ve 1.990 üyesi vardır. Sayfa, günlük olarak aktiftir ve yerel haberler, günlük açıklamalar ve gelişmeler hakkında mesajlar yer almaktadır. Günlük açıklamalar ve fotoğrafları içeren 200 fotoğraf arasında Sarı Zeybek gösterileri sırasında çekilmiş olan fotoğraflar bulunmaktadır. Efeler JES konusunda doğrudan bir mesaj olmamasına karşın Sayfada Germencik ve Efeler ilçelerindeki JES'lere ilişkin çeşitli mesajlar vardır.

Germencik Çevre ve Doğa Derneği: Sayfa, 2015'da oluşturulmuştur ve 2.764 üyesi vardır. Grup, günlük olarak aktiftir ve haberler ve yerel gelişmeler hakkında mesajlar konulmaktadır. Bölgesel olarak JES'lerin Germencik'deki çevresel etkilerine ve ayrıca yerel halkın Sarı Zeybek yetkililerine karşı protestolarına ilişkin videolar ve fotoğraflar koymaktadır. Efeler JES'i konusunda doğrudan mesajları olmamasına karşın bölgedeki JES'lere ilişkin gelişmelerin izlenmesi konusunda çok faaldir.

1.5 Instagram

Instagram mesajları kullanıcılarının Efeler Jes ve Proje Bölgesindeki diğer JES'lere ilişkin görüşlerinin bulunması için etiketlerin seçimi yoluna gidilmiştir. Aşağıdaki Tablo 1-12'de bu bölüme ilişkin uygun verilerin filtrelenmesinden önce aranan etiketler gösterilmektedir.

Tablo 1-12 Instagramda aranan Anahtar Kelimeler

Etiket	Çeviri	Toplam Mesaj Sayısı
#efelerjes	#efelerjes	5
#gürmat	#gürmat	39
#gürüş	#gürüş	365
#kızılcaköy	#kızılcaköy	1.315
#jeotermalehayır	#notogeothermal	267
#jeotermal	#geothermal	4.089

#jeotermalenerji	#geothermalenergy	821

Yukarıda belirtilen etiketler içinde Efeler JES ile doğrudan bağlantılı toplam 5 Instagram mesajı bulunmuştur. Diğer yandan mesajların 1.000'den fazlası, Sarı Zeybek JES ve diğer bölgesel projelerle ilgilidir. Özel hesaplara erişimin mümkün olmaması nedeniyle yukarıdaki Tablo 1-12'de sadece mevcut halka açık mesajlara ilişkin rakamların verildiğini burada belirtmek isteriz.

Sarı Zeybek JES konusundaki mesajların çoğunluğu, Eylül 2018'de başlamış ve bugüne kadar devam etmiştir. Mesajların çoğunluğunun yeniden konulan aynı görüntüler veya videolardan oluşması nedeniyle veri seçimi daraltılmış ve bazı mesajlar çıkartılmıştır.

Ayrıca, '#jeotermal' etiketinin, bütün Türkiye'deki jeotermal projeler, jeotermal elektrik santrallerinin teknik bilgiler ve Türkiye sınırları içindeki muhtemel projeler hakkındaki gelişmelere ilişkin başlıkları içerdiği gözlemlenmiştir. Bu etikette Sarı Zeybek JES'inden alınan etiketlenmiş mesajların bulunmasına karşın bu başlığın, JES'ler konusundaki en teknik yaklaşımı içerdiği gözlemlenmiştir.

Instagram kullanıcısının Proje ve bölgedeki diğer projelere yaklaşımı konusunda genel bilgi sağlamak için bu alt bölümde toplam 24 mesaj değerlendirilmiştir ve bunlardan sadece 5'i Projeye özgü mesajlardan oluşmaktadır.

Efeler JES

Efeler JES ile ilgili Instagram mesajlarının tamamı fotoğraflardan oluşmaktadır ve olumlu başlıkları içermektedir. Aşağıdaki tabloda ayrıntılı olarak değerlendirilen mesajlara ilişkin ayrıntılar gösterilmektedir.

Tablo 1-13 Efeler JES ile İlgili Instagram Mesajları

Tarih	Mesaj Türü	Beğenme Sayısı	Kategori
26.06.2018	Foto	30	Ulusal Enerjinin Geliştirmesi
05.11.2018	Foto	143	Ulusal Enerjinin Geliştirmesi
11.12.2018	Foto	545	Ulusal Enerjinin Geliştirmesi
11.12.2018	Foto	589	Ulusal Enerjinin Geliştirmesi
25.02.2019	Foto	138	Proje Hakkında Bilgiler

Bölgesel Projeler

Bölgedeki JES'lere ilişkin mesajların sayısı Eylül 2018 ortasında artmaya başlamıştır ve bugüne kadar devam etmiştir. Mesajların çoğunluğu, 30 ila 600 arasındaki kullanıcının beğenilerinden oluşan görüntülerdir. Bütün mesajlar, bölgedeki JES'lerin olumsuz etkilerine odaklanmaktadır. Ayrıca 25.000'e kadar kişinin izleyebileceği JES'lerin çevresel etkilerine ilişkin videolar bulunmaktadır. Mesajların başlıca konuları arasında çevresel etkiler, davalar ve Bölgedeki JES'lerin tarım üzerindeki etkileri bulunmaktadır.

Sarı Zeybek JES

Aydın'daki JES Projelerine ilişkin genel mesajların olumsuz olmasına karşın mesajlarda genellikle belirli projelerin isimlerine yer verilmemektedir. Ancak Sarı Zeybek JES'den özellikle Kasım 2018'den sonraki Instagram mesajlarında doğrudan söz edildiği görülmektedir. Sarı Zeybek projesine ilişkin 1.000'in üzerindeki mesajın tanım bölümünde '#kızılcaaköy' başlığı kullanılırken Ekim 2018'den bu yana '#notogeothermal' başlığı da konulmaya başlanmıştır.

Mesajların çoğunluğu farklı kullanıcılardan gelen aynı görüntülerden kaynaklanırken özellikle projeye karşı gösteri yapan veya jandarmaya karşı koyan yerel halkın görüntülerini içermektedir.

1.6 YouTube

YouTube'da Efeler JES'e ilişkin spesifik verilerin bulunması amacıyla arama bölümünde belirli anahtar kelimeler kullanılmıştır. Ancak Proje ile ilgili spesifik bir bilgi elde edilememiştir. Diğer yandan bölgesel projelere özellikle de Sarı Zeybek JES'e ilişkin videolar bulunmuştur. YouTube'da aşağıdaki anahtar kelimeler aranmıştır:

- Aydın Jeotermal,
- Germencik Jeotermal,
- Efeler Jeotermal.

Araştırma 2015-2019 arasında yüklenmiş olan 30 videodan derlenmiştir. Sosyal ekip, kullanıcılar ve konular hakkında genel bir fikir sağlanması için farklı türdeki hesaplardan kaynakları derlemeye önem vermiştir. Videoların çoğunluğu 1.000'den az kişinin izlediği YouTube yerel haber kanallarından yüklenmiştir. Örnek seçimi, abone sayısına bakılmaksızın her türlü kanalı kapsamaktadır.

Değerlendirilen videoların %3,3'ü 2019'da, %56,7'si 2018'de, %30'u 2017'de, %3,3'ü 2016'da ve %6,7'si de 2015'de konulmuştur. Ayrıca 2018'de yüklenen videoların çoğunluğu Sarı Zeybek JES ile ilgilidir. Diğer yandan 2016 yılı için seçilen bütün videolar, bölgesel JES'ler hakkındadır.

Seçilen verilere ilişkin ayrıntılı bilgi, aşağıdaki Tabloda verilmiştir.

Tablo 1-14 YouTube'dan Veri Sonuçları

Yıl	Projenin Adı	Yaklaşım	Kategori	İzleme Sayısı	Videoların Yüzdesi
2015	Bölgesel Projeler	Olumsuz	Ulusal Enerjinin Geliştirmesi	1.168	%50
	Bölgesel Projeler	Olumsuz	Mahkeme Davası	246	%50
	Toplam			1.614	%100
2016	Bölgesel Projeler	Olumsuz	JES'lere Yönelik Kamuoyu Tepkisi	184	%100
	Toplam			187	%100
2017	Bölgesel Projeler	Olumsuz	Mahkeme Davası	415	%11.1
	Bölgesel Projeler	Olumsuz	Çevre Üzerindeki Etki	1.424	%22.2
	Bölgesel Projeler	Olumlu	Bilgilendirici	68	%11.1
	Bölgesel Projeler	Teknik	Bilgilendirici	457	%11.1
	Bölgesel Projeler	Olumsuz	JES'lere Yönelik Kamuoyu Tepkisi	1.396	%44.5
	Toplam			3.760	%100
2018	Bölgesel Projeler	Olumsuz	Çevre Üzerindeki Etki	499	%5.9
	Bölgesel Projeler	Teknik	Bilgilendirici	121	%5.9
	Bölgesel Projeler	Olumsuz	JES'lere Yönelik Kamuoyu Tepkisi	574	%11.8
	Sarı Zeybek JES	Olumsuz	Sarı Zeybek JES'e Yönelik Kamuoyu Tepkisi	10.203	%47

	Sarı Zeybek JES	Olumsuz	Jandarma Şiddeti	2.954	%29.4
	Toplam			14.351	%100
2019	Sarı Zeybek	Olumsuz	Çevre Üzerindeki Etki	163	%100
	Toplam			163	%100

Daha önce belirtildiği gibi 2018 yılında yerel ana kanallar ve kişisel kanallardan Sarı Zeybek JES konusunda videolar yüklenmiştir. Bu videoların çoğunluğunun Aralık ayında konulduğu ve genellikle söz konusu projeye yönelik kamuoyu tepkilerine odaklandığı gözlemlenmiştir. Son olarak 2015-2017 arasında bölgedeki belirli JES'ler konusunda daha faz içerik olduğunun belirtilmesi önem taşımaktadır.

1.7 Sonuç

Twitter ve Instagram uygulamaları, Türkiye'deki sosyal medya kullanıcıları arasında bilgi yayma için tercih edilen seçenek haline gelmektedir. Bölgedeki JES'ler özellikle de Sarı Zeybek JES'e muhalefet konusunda giderek artan Twitter ve Instagram mesajları dikkate alındığında bu Projenin, bilgi yaymak ve gelecekte meydana gelebilecek yanlış anlaşılmaları gidermek için sosyal medyayı daha fazla kullanması gerekmektedir. Ayrıca bölgede ve haberlerde Sarı Zeybek JES konusundaki artan olumsuz bakış açısı ve sosyal katılım eksikliği sonucunda Efeler JES konusunda -özellikle Efeler JES'in bölgedeki diğer projelerden ayırt edilmesi açısından- belirsizlik, olumsuz bakış açısı ve hatta muhalefet ortaya çıkabilir.

Medya haberlerinin veya sosyal medya mesajlarındaki ciddi kaygıların çoğunluğunun JES'lerin olumsuz çevresel etkilerine ilişkin olduğu dikkate alındığında muhtemel medya stratejisi, Efeler JES'in gerçekleştirmeyi taahhüt ettiği iyi uygulamalara odaklanmalıdır.

Sarı Zeybek JES hakkındaki olumsuz kamuoyu ve medya algısı, bu Projenin yerinin uzakta olmasına karşın Aydın İlindeki bütün projeler için -özellikle yerel halk, her JES'in proje tarafları, faaliyetlerin türü ve her projenin işbirliği seviyesindeki stratejileri konusunda bilgi bulunmaması açısından- olumsuz bir algı yaratmaktadır. Bu nedenle Efeler JES, yerel halkın Proje hakkında doğru bilgiye sahip olmaması veya yanlış anlaşılma nedeniyle önyargılı bir bakış açısı ile karşılaşabilir.

YouTube, Proje hakkında bilgilendirici videolar veya iyi uygulamalara bağlılığın belirtildiği Proje hakkındaki küçük bir reklamlarla Efeler JES hakkındaki farkındalığın artırılması için kullanılacak diğer bir medya aracı olabilir.